

Præsten Hans Madsen Kyse i Ramløse og hans Hustrus Sygdom.

Af Axel Garboe.

Det 17. Aarhundrede var som bekendt et meget levende Tidsrum indenfor dansk Natur- og Lægevidenskab, og ingen anden Slægt af lærde Mænd har dengang bidraget mere end *Bartholinerne* til at føre de nye, stærke Strømninger fra Udlandet ind over Danmark. Indenfor denne Lærdomsslægt er saa igen det store Navn *Thomas Bartholin* (1616—1680)¹.

Efter en ti-aarig Studierejse i Udlandet vendte Thomas Bartholin — tøvende længst muligt og nødigt — tilbage fra Italien til sit Hjemland og blev i 1649 Professor i Anatomi og Medicin ved Københavns Universitet. En livlig videnskabelig Virksomhed og omfattende Undervisning udfoldede sig nu i det københavnske anatomiske Institut, *Theatrum anatomicum*, i »Anatomihuset«, *Domus anatomica*, der laa paa Frue Plads — dengang ved Vor Frue Kirkegaard — paa det Sted, hvor nu Porten nærmest Nørregade fører ind til Gaarden foran Konsistoriebygningen. I *Theatrum anatomicum* foretog den unge Professor Bartholin talrige Dissektioner baade af Dyr og af henrettede Forbryderes Lig. Selve Majestæten Kong Frederik III, der — som Thomas Bartholin engang udtrykte det² — var »saa god og

¹) *Axel Garboe*: Thomas Bartholin: Et Bidrag til dansk Natur- og Lægevidenskabs Historie i det 17. Aarhundrede I—II (1949—50).

²) *Thomas Bartholin*: *De medicina Danorum domestica* (1666), 60.

lærd en Konge, at en bedre ikke findes i noget Land« — overværede gentagne Gange de anatomiske Undersøgelser. Siddende i en dertil indrettet særlig Loge kunde Kongen uden at generes af nysgerrige Blikke følge Anatomernes Arbejde ved det drejelige Bord midt i Anatomisalen. Ved sin Nærværelse tog Frederik III Brodden af megen Fordom med Hensyn til Undersøgelser af døde Dyr og da særlig med Hensyn til Anatomeringen af *Menneskers* Lig. Det var efter manges bornerte Anskuelse dengang et Rakker-Arbejde, et »uærligt« Arbejde, som ingen Mand med Agtelse for sig selv kunde foretage. Den unge Thomas Bartholin, der kom hjem fra Udlandet ivrig efter at drive normal- og patologisk-anatomiske Studier, som han var vant dertil i fremmede Lande, mærkede snart, at saa let gik det ikke i den lille By København. Han havde sikret sig Myndighedernes Tilladelse til at foretage Obduktion af Patienter, som døde i deres Hjem, og forsaavidt de Paarørende tillod det. Men dette lod sig kun foretage i al Hemmelighed. »Afskrækket af Kællingesnak og Protester«¹ kunde en Obduktion kun foretages nu og da, og uden at for mange vidste noget derom. »Hvem vil nemlig udsætte sig for Mængdens Spot, naar en Is af Mistillid og Uvilje først skal brydes«.¹ Man ser da ogsaa, at dengang da Thomas Bartholin i Foraaret 1654 satte Kronen paa Værket af den lange Række Undersøgelser over de hidtil ukendte Lymfekar, maatte han ligefrem snige sig til i al Hemmelighed at aabne Liget af en fattig norsk Skrædder, som var død af Lungetuberkulose.² Udenfor Døren til den fattige Stue i en af Københavns snævre Gader, hvor Nordmanden var død, blev et Par Koner fra Huset sat paa Vagt. Utaalmodigt skyndede de paa: nu maatte Anatomerne virkelig se at blive færdige med deres Arbejde . . . der kunde komme nogen og opdage, hvad her gik for sig.

¹) *Thomas Bartholin: De anatome practica consilium* (1674), 11f. — Dansk Oversættelse i *Ugeskrift for Læger* (1919), 95f.

²) *Thomas Bartholin: Vasa lymphatica in homine* (1654), 9f. — Dansk Oversættelse i: *Klassisk Dansk Medicin III*(1940), 371f.

Man forstaar paa Baggrund af dette, hvor stor en Tjeneste Kong Frederik III gjorde den anatomiske Videnskab med at overvære Thomas Bartholins Dissektioner i *Theatrum anatomicum*. Kunde selve Kongen være tilstede — har mange ræsonneret — saa behøvede ingen anden at undse sig eller vende sig med Afsky fra dem, der drev anatomiske Studier.

Der var stor Tilstrømning til Thomas Bartholins Forelæsninger og anatomiske Demonstrationer, og det var ikke blot Studenter, som vilde være Læger, man fandt iblandt Tilhørerne. Ogsaa mange, der senere blev Præster eller andet, benyttede en Del af deres Studietid i København til at faa et Indblik i Anatomien og høre den berømte Bartholin.

Blandt de Studenter, der senere genfindes som Præster ude i Landet, var ogsaa *Hans Madsen Kyse* eller, som han efter Datidens lærde Skik latiniserede sit Navn: *Johannes Matthiæ Chiusius*. I 1644 var han bleven Student fra den lærde Skole i Roskilde¹. To Aar senere findes hans Navn iblandt de 34 unge Mænds, der den 5. Maj 1646 blev Baccalaurer².

Hans Madsen Kyse var af sjællandsk Præsteslæggt, Dattersøn af Præsten Hans Pedersen Kyse (1547—1619) i Karlslunde mellem Roskilde og Køge³. Denne stammede fra Landsbyen Kyse, ti Kilometer N.V. for Næstved, og maa have været en myndig Mand, idet han nægtede at gifte sig med sin Formands Enke som Betingelse for at faa Kaldet i Karlslunde-Karlstrup³ og fik Kongens Medhold i

¹) S. N. J. Bloch: Bidrag til Roskilde Domscoles Historie IV (1846), 4. — Københavns Universitets Matrikel. Udgivet af S. Birkel Smith I (1890), 183.

²) Københavns Universitets Matrikel I (1890), 199. — H. F. Rørdam: Magistre, creerede ved Københavns Universitet fra Reformationen indtil 1660 (Personalthistorisk Tidsskrift 1. R. IV, 241).

³) Valdemar Mortensen: Præsterne i Karlslunde-Karlstrup, Tune Herred, Københavns Amt, Roskilde Stift. (Præstehistoriske Samlinger I (1933), 313f.) — C. Reiersen: Et Præstevalg i Karlslunde 1657 (Ny Kirkehistoriske Samlinger VI (1872—73), 185f.).

dette¹. Hans Ligsten findes endnu i Karlslunde Kirke², visende en kraftig Skikkelse med stort, tvedelt Skæg, der maa have været kendt viden om paa Egnen, idet det nævnes i den bekendte Trolddomshistorie »Køge Huskors«². Hans Madsen Kyse havde bl. a. en Datter, *Anna* (1600—1652), som blev gift med hans Eftermand *Mads Johansen Vessel* (Remmersløff)³, der døde i 1657. Der var ogsaa flere Sønner, deriblandt *Hans Madsen Kyse*. Iøvrigt møder man ikke saa sjældent Navnet Kyse baade i Præste- og Skolekredse og som Haandværkeres Navne i det 17. Aarhundrede⁴, uden at det dog derfor er sikkert, at de paagældende alle var i Slægt med hinanden.

¹) *Holger Fr. Rørdam*: Forhandlinger paa Roskilde Landemode 1570—90. Ny Kirkehistoriske Samlinger 4 (1867—68), 392f.: Menige Sognemænd wdi Kalslunde och Kagstrup Sogner finge breff at schulle annamme Her Hans Kiusse till theris Sogneprest... (21. Aug. 1577).

²) Gefgivet i *Vald. Mortensens* Afhandling i: Præstehistoriske Samlinger I (1933), 315, hvor ogsaa Henvisningen til »Køge Huskors« findes.

³) *Mads (Matthias) Johansen Vessel* (f. c. 1592) efterfulgte Hans Pedersen Kyse i Karlslunde-Karlstrup 1619. (*Wiberg*: Alm. Dansk Præstehistorie II (1870), 67). *Hans Pedersen Kyse* var 2 Gange gift: 1. med *Maren Andersdatter*, som døde i 1581, 2. med *Dorthe Nielsdatter*, som døde i 1619, 17 Dage før han selv. Med hvem af disse, han havde Datteren Anna, kan ikke oplyses.

⁴) *Knud Madsen Kyse* (1621—1652), Søn af Mads Johansen Vessel i Karlstrup, var fra 1646 Kantor og Hører ved Domskolen i Roskilde (*S. N. J. Bloch*: Bidrag til Roskilde Domskoles Historie II (1843), 38, IV (1846), 4. Sml. ogsaa Præstehistoriske Samlinger I (1933), 317). Som Hører i Roskilde nævnes ogsaa en *Poul Hansen Kyse* (*Ehrencron-Müller*: Forfatterleksikon V (1927), 27f.). *Herman Madsen Kyse*, Søn af Mads Johansen Vessel i Karlstrup, nævnes (1657) i en Strid om Embede (Ny Kirkehistor. Samlinger VI, 85f. — Præstehistoriske Samlinger I, 317, med Litteraturhenvísninger). En *Jens Kyse* (*Janus Kysius Sædlandus*) døde i 1653 som Pæst paa Bornholm (*C. Th. Christensen*: Uddrag af Aaker Kirkebog 1651—82. — Kirkehistoriske Samlinger 4. R. 1 (1889—91), 457, 466, 477). Mads Johansen Vessels Døtre blev gift med Præster. — En kgl. (Skibs)Tømmermand *Ole Hansen Kyse* boede paa Svenskekrigens Tid i København (Mikkelpbryggersgade), og paa samme Tid fandtes der en Snedker *Rasmus Kyse* i Studiestræde (*E. Marquard*: Kjøbenhavns Borgere 1659 (1920), 36, 102, 105). — Skibstømmermanden Ole

Omkring 1649 træffes Hans Madsen Kyse som Alumne paa Valkendorffs Kollegium. Og nu er det, at hans Livsvej for første Gang krydser Thomas Bartholins paa Medicinens Omraade, denne Gang indenfor Teorien. Senere skulde de to mødes i hvert Fald endnu een Gang, og da under de alvorligste Forhold, hvor det skulde vise sig, hvad Lægekunsten formaaede i Praksis overfor den med Rette frygtede Kræft-Sygdom.

Efter Tidens Skik, og som han var forpligtet dertil, holdt Thomas Bartholin anatomiske og medicinske *Disputereøvelser*. Et lille latinsk Skrift om et Emne fra denne Fagkreds blev trykt og forelagdes under Professor Bartholins Forsæde med en eller anden Student som *Respondens*. Og saa disputeredes der herover. Det gik til under meget højtidelige Former, naar *medici* disputerede paa Thomas Bartholins Tid¹. I et lille Taarn over det store Auditorium (*Auditorium maius*) ringedes der sammen med en Klokke. Saa strømmede lærde *Doctores* og *Magistri* saavel som almindelige *studiosi* til, og der kom ogsaa forskellige Rangs-personer udenfor den akademiske Stand. Det kunde hænde, at selve Majestæten traadte ind i Auditoriet, ledsaget af Universitetets Kansler. Kongen havde sin egen Stol »med glar Vinduer paa«, vel en Art halvlukket Kongeloge, og Kanslerens Stol var i Auditoriets nederste Ende ved den østre Side. Naar saa alle var bragt til Sæde efter Rang og Stand, og Disputereøvelsen begyndte, aabnedes Dørene for et Skab, »hvor udi der er at see, for alle oc hver / it *Schilleton*, som er it gandske Menniske med sine Lemmer oc Been / uden Kiød oc Hud«. Knoglerne var samlet med Messingtraad, og Skelettet saa man »staaendes ret ofver Enden, med en Spade udi Haanden«¹.

Hansen Kyses Søn, der var Murmester, fik i 1707 Afslag paa en Fordring paa 72 Kurantdaler, som han mente tilkom hans afdøde Faders Bo (Kgl. Resolution af 29. Juli 1707). (Rigsarkivet).

¹) *Jens Lauritsøn Wolf*: *Encomion Regni Daniae*, Det er: Danmarckes Rjges Loff / oc... Beskriffvelse (1654), 347.

I Efteraaaret 1649 begyndte Thomas Bartholin en Række anatomiske Disputereøvelser, ialt 18, i Tilslutning til de anatomiske Demonstrationer han havde afholdt forud. Begyndelsen blev gjort med en Disputats over Menneskelegemets Hud¹. I sin Indledningstale² sagde Thomas Bartholin, at det lille Skrift var forfattet af »den særdeles lærde og begavede Kyse (*Chiusius*)«. Det er dog nok tvivlsomt, om dette skal tages i bogstavelig Forstand. Sandsynligvis har Studenten udarbejdet Skriftet under Vejledning af Bartholin. Men i hvert Fald optraadte da Hans Madsen Kyse den Decemberdag i 1649 ved en af de anatomiske Disputereøvelser som den, der — paa Latin naturligvis — blev adspurgt og skulde gøre rede for Hudens Anatomi. Aaret efter disputerede han om de mandlige Kønsorganer³ — en Disputats, der foranledigede Thomas Bartholin til at forudskikke nogle kraftige Formaninger om at overvære den med det rette Sind. Vellystninge (*Epicuræi*) vil ikke være ønskelige ved denne Disputats. »Vi venter kun, at besindige og roligt dømmende Mænd og Ynglinge deltager«.

Som Kontubernal paa Valkendorffs Kollegium havde Hans Madsen Kyse en fynsk Student, *Niels Jørgensen West* (Nicolaus Georgi Westius) fra Middelfart. Ogsaa denne unge Mand har fulgt Thomas Bartholins anatomiske Undervisning og deltog i hans Disputereøvelser. Den 13. Februar 1650 var Niels Jørgensen West Respondens under Bartholins Forsæde ved en Disputereøvelse om Nyrerne⁴. I den lille trykte Bog læser man et fransk Digt af *Johannes M. Chiusius* til »mon cher compagnon de chambre & de table«:

¹) *Thomas Bartholin*: Collegii anatomici disputatio I (1649). Selve Skriftet er tabt, kun Titlen kendes.

²) *Thomas Bartholin*: Orationes varii argumenti (1668), 73 f., dateret d. 12. December 1649.

³) *Thomas Bartholin*: Collegii anatomici disputatio IX De membris genitalibus virilis sepus (1650) .

⁴) *Thomas Bartholin*: Collegii anatomici disputatio septima De renibus et his incumbentibus capsulis atrabiliaris (1650).

... Puisque vous servir à moy soit convenable,
 Mon cher compaignon de chambre & de table,
 Je le feray, de bon affection
 Selon mon gré, & du temps condition.
 Vous avez escrit des reines nature
 Avec beaucoup de science & de cure

— — —

Perseverez en portant des fruits meurs
 ... og saaledes videre.

Hans Madsen Kyse blev Præst i Nordsjælland, først (1650) Kapellan hos Sognepræsten i Ramløse-Annise (Frederiksborg Amt)¹ *Saxe Jensen*, og ved dennes Død i 1651 Sognepræst sammesteds¹. Samme Aar, den 13. Mai 1651, creeredes Hans Madsen Kyse sammen med 17 andre til Magister². Biskop, Professor theol. *Hans Svane*, som var det Aars Rektor, udstedte, som Skik var, et latinsk Program³ i Anledningen, og der disputeredes d. 10. Mai 1651 paa Universitetet om Palæstinas Geografi⁴ under Forsæde af Professoren i Historie og Geografi *Peder Spormand*.

Hans Madsen Kyse skal have været gift to Gange; men den første Hustrus Navn kendes ikke¹, og det er maaske tvivlsomt, om dette første Ægteskab i det hele taget har eksisteret. Men som saa mange unge Præster i Datiden ægtede nu ogsaa Hr. Hans i Ramløse sin Formands Enke, *Kirsten Jensdatter Bircherod* og satte sammen med denne et Æreminde i Kirken for *Saxe Jensen*, der berømmes i

¹) S. V. *Wiberg*: Almindelig Dansk Præstehistorie II (1870), 574.

²) H. F. *Rørdam*: Magistre creerede ved Kjøbenhavns Universitet fra Reformationen indtil 1660 (Personalhistorisk Tidsskrift 4 (1883), 241).

³) Rector Regiæ Academiæ Hafniensis *Johannes Svaningius*... *Lecturis Salutem &c.* Hafn. 12. Maji 1651.

⁴) *Chorographica hæc qvibus Palæstina leviter adumbratur pro impetrandis honoribus, qvas Magistrales vocamus, Præside Petro Spormand*, 10. Maji publico propugnabunt ac defendunt... [18 Navne, deriblandt: Dn. *Johannes Matthiæ Chiusius*, *Ecclesiarum Ramløse & Annise Pastor*] Hafn. 1651.

Tidens svulstige Stil bl. a. for hans Oprettelse af et — siden 1723 forsvundet — Legat¹.

Kirsten Jensdatter var Datter af Sognepræsten i Birkerød *Jens Hermansen* (1588—1657), Stamfader til den bekendte *Bircherod'ske* Slægt². Blandt Birkerød-Præstens Børn var flere Sønner, som blev lærde Mænd, saaledes Professor Dr. theol. *Jens Jensen Bircherod* (1623—1686) i København og Professor Dr. *Jacob Jensen Bircherod* (1624—88) i Odense. Af Døtrene blev *Dorthe (Dorothea) Jensdatter Bircherod* (død 1705) gift med sin Faders Eftermand, den fra Svenskekrigene bekendte, senere Biskop i Viborg *Henrik Thomsen Gerner* (1629—1700), hvis Lænker den Dag i Dag ses i Birkerød Kirke. En Søn, *Christian Jensen Bircherod* blev (1653) Præst i Karlebo, hvor han blev dræbt af en svensk Soldat 1659³. Magister Hans Madsen i Kyse Ramløse kom saaledes ved sit Ægteskab ind i et kultiveret Præstegaardsmilieu. Paa et Epitaf i Birkerød Kirke, opsat 1646, ses Jens Hermansen med sine tvende Hustruer og 11 Børn, deriblandt ogsaa *Kirsten Jensdatter Bircherod*⁴. Hr. Jens i Birkerød kom ikke til at opleve de bevægede Dage i Svenskekrigen, idet han døde den 5. Januar 1657⁵. Men Præsteparret i Ramløse har gennemlevet al den Nød og Ulykke, der i disse Aar ramte Danmark og deres allernærmeste.

I 1661 var Hans Madsen Kyse bleven Provst i Holbo Herred ligesom hans Formand, Saxe Jensen havde været det⁶, og der hengik nu et Tiaar uden at større Begivenheder

¹) S. N. J. Bloch: Bidrag til Roskilde Domskoles Historie 3. Hefte (1844), 17. — Holger Fr. Rørdam: Præsten Saxe Jensen Eibyes Optegnelser (Ny Kirkehistoriske Samlinger I (1857—59), 149f.). Optegnelserne findes paa det Kongelige Bibliotek i København (Thott'ske Samling Nr. 100, 8°). — Hofman's Fundatser VII, 157—58. — Niels Stenfeldt: Fra Holbo Herred (Fra Frederiksborg Amt. Aarbog 1922, 141f.).

²) Albert Fabritius i: Bricka: Dansk biogr. Lexikon III (1934), 115.

³) Kh. Saml. 6. R. III, 1—8.

⁴) E. F. S. Lund: Danske malede Portrætter IX (1903), 42.

⁵) Wiberg: Alm. Dansk Præstehistorie I (1870), 167.

⁶) Wiberg: Alm. Dansk Præstehistorie II (1870), 574.

er optegnet. Men i Begyndelsen af 1670'erne kom alvorlig Sygdom til Huse, idet Ramløse-Præstens Hustru viste sig at være angrebet af Kræft i Brystet. Det Tidspunkt vilde snart komme, da Valget maatte staa i mellem en pinefuld langsom Død eller en Operation, der vilde blive foretaget uden Bedøvelse af nogen Art og med skæbnesvangre Komplikationer som en nærliggende Mulighed, fordi man ikke kendte til antiseptiske eller aseptiske Forholdsregler.

Forstaaeligt nok tøvede Patienterne længst muligt med at lade sig operere. Som en sidste Udvej, naar alt andet Haab var udelukket, valgte man Kirurgen, idet man vel har ræsonneret som en af *Thomas Bartholins* Patienter, den lollandske Adelsdame *Elisabeth Lunge*; hun lod sig i Sommeren 1658 operere for en Kræftsvulst i Brystet, »fordi hun hellere vilde dø under Kirurgens Hænder end henslæbe Livet under daglige Lidelser«¹.

Hans Madsen Kyses Hustru søgte Raad hos Professor Thomas Bartholin, den højt ansete Læge med det fine Klientel. Har denne endnu kunnet huske hendes Mand som Studenten, der disputerede over anatomiske Emner? Vi ved det ikke. Men i Thomas Bartholins Karakter var der et Drag af Trofasthed og venlig Imødekommen overfor dem, han engang havde haft med at gøre. Og Ramløse-Præsten havde i hvert Fald visse Forudsætninger for at forstaa Situationen, som den var.

Der var ikke andet at gøre end at forsøge et kirurgisk Indgreb². Hele højre *mamma* var angrebet af Kræft og ulcereret, ligesom der var Glandelsvulst og Smerter i højre Arm. Kun var Thomas Bartholin og den kongelige Livkirurg *Philip Hacquart*³, der skulde udføre Operationen — en *Doctor medicinæ* opererede ikke selv — noget i Uvished om, hvorvidt Kræftsvulsten burde fjernes paa een Gang

¹) *Thomas Bartholin*: *Historiarum anatomicarum & medicinalium rariorum centuria V—VI* (1661), 185f.

²) *Thomas Bartholin*: *Sectio carcinomatis mammæ* (*Acta medica & philosophica Hafniensia* Ann. 1671 & 1672 (Hafn. 1673), 58f.).

³) *K. Carøe*: Livkirurg Philip Hacquart og hans Sonner (*Personalhistorisk Tidsskrift* 7. R. 5 (1921), 150f.).

eller ved to Operationer, en større og en mindre. Der var den Mulighed først at foretage et mindre Indgreb paa Svulsten i Armen og derefter i anden Omgang fjerne selve den store Kræftsvulst i Brystkirtlen. Men dels var man klar over, at den mindre Operation vilde være vanskelig at udføre paa Grund af de mange Blodkar paa dette Sted, og dels var man bange for, at Patienten skulde afslaa at underkaste sig en større Operation kort efter en meget smertefuld mindre. Derfor besluttede Thomas Bartholin og Kirurgen at fjerne den store Kræftsvulst i Brystet først og saa se, om dette ikke ogsaa vilde faa Svulsten i Armens Kirtler til at fortage sig.

Operationen blev vistnok foretaget i København. Og da først Beslutningen var taget, viste Patienten et beundringsværdigt Mod. »Uforfærdet underkastede hun sig Operationen«, skriver Thomas Bartholin¹.

Man har en samtidig Skildring² af, hvordan det gik til ved et saadant kirurgisk Indgreb. I et Værelse ved Siden af det, hvori Operationen skulde foregaa, blev der tændt en aaben Ild til at gløde de Brændejern, der skulde være parat til at standse Blødningen fra Operationssaaret, dersom Blodet ikke lod sig standse paa anden Maade end ved at brænde Saarets Rande med glødende Jern. Saavidt muligt skulde Patienten forskaanes for at se noget til disse uhyggelige Forberedelser. Den kræftsyge Kvinde, der skulde opereres i Brystet, blev anbragt paa en Seng, indhyllet i Linklæder og støttet af Puder. Lægerne og Kirurgen bad hende blot være ved godt Mod. Præsten, som ogsaa var tilstede ved en saadan Lejlighed for at bistaa den Syge, hvadenten det gik imod Liv eller Død, bad sammen med alle de tilstedeværende en Bøn for Patienten — og saa skred Kirurgen til Værket. Med sin ene Haand fattede han

¹) *Thomas Bartholin*: Sectio carcinomatis mammæ (Acta medica & philosophica Hafniensia Ann. 1671 & 1672 (Hafn. 1673), 58f.).

²) *Thomas Bartholin*: Historiarum anatomicarum & medicinalium rariorum centuria V—VI (1661), 185f.

om den kræftsyge Brystkirtel og fjernede med et eneste rask Snit saavel denne som Kræftsvulsten. Saadan gik det til, da den ovennævnte *Elisabeth Lunge* blev opereret, og paa samme Maade er det sikkert gaaet til, da Ramløse-Præstens Hustru underkastede sig en Kræft-Operation i sit ene Bryst.

Operationen lykkedes, og Saaret lægtes uden alvorligere Symptomer. Glandelsvulsten i Armhulen svandt lidt efter lidt.

Da alt var veloverstaaet, holdt Hans Madsen Kyses Hustru sin Kirkegang og takkede Gud for sin Helbredelse. Derefter blev der fejret et prægtigt Gæstebud, hvortil man indbød Lægerne, Kirurgen og den Præst, der havde staaet ved Patientens Side i den strænge Stund. Under Musik og Sang holdtes der Glædesfest. Læger og Kirurger lønnedes rigeligt for deres Arbejde, »hvorefter Patienten glad vendte hjem til sin Mand«¹.

En ældre juridisk Student, *Iver Nielsen Hertzholm* (f. 1635) fra Hørsholm (hvor hans Fader var Fiskemester) benyttede Lejligheden til at skrive et Digt², formodentlig i den Hensigt at opnaa et Gratiale fra den lykkeligt helbrede og hendes Mand. Et Par Aar i forvejen (1670) havde han gjort det samme, da Griffenfeld holdt Bryllup med sin pur-unge Brud. I et »spøgefuldt-alvorligt« — *joco-seria* — latinsk Digt³ drøftede Iver Nielsen det Spørgsmaal, om det bør tillades Læger at gifte sig. Desværre er Digtet i Anledning af Ramløse-Præstens Hustrus Helbredelse gaaet tabt, eller maaske blev det aldrig trykt. Det kunde maaske ellers have givet interessante Oplysninger og vilde i hvert Fald have været et lille karakteristisk Træk i Tidsbilledet.

¹) *Thomas Bartholin*: Sectio carcinomatis mammæ (Acta medica & philosophica Hafniensia Ann. 1671 & 1672 (Hafn. 1673), 58 f.).

²) *Ehrencron-Müller*: Forfatterlexikon IV (1927), 53 f.

³) *Iver Nielsen Hertzholm*: Joco-seria ad quæstionem an medici ad nuptias admittendi sint? Petro Schumachero festo suo conjugii oblata (1670) (Universitetsbiblioteket, København).

Et Par Aar senere (d. 29. Decbr. 1674) var der Bryllupsfest i Ramløse Præstegaard. Den Dag »hafde *Christian Falk*, Told-Camerer ved Øresund, Bryllup i Ramløse med *Anna Christina Kyse*, M. Hans Kysis, Pastoris Ramlosiensis et Holboensis Præpositi Datter«¹. Og Dagliglivet gik videre i Præstegaarden. Et lille Glimt deraf giver Optegnelserne vedrørende Uddelingen af den helbredende Helene Kildes Blokpenge, hvori bl. a. ogsaa Provsten Hans Madsen Kyse deltog endnu i 1675².

Ramløse-Præstens Hustrus, Kirsten Jensdatter Bircherods Helbredelse for Kræftsvulsten blev varig. Hun overlevede sin Mand, som døde d. 29. April 1688³, i 8 Aar og døde i Ramløse Præstegaard d. 25. September 1696⁴.

¹) Uddrag af Biskop *Jens Bircherods* Dagbøger 1658—1707. Ved *H. Hjorth Nielsen* (Personalhistorisk Tidsskrift 8. R. VI, 240).

²) *Erh. Qvistgaard*: Helene Kilde Blokes Penges Uddeling fra An. 1666 till Anno 1782 (Fra Frederiksborg Amt (1936), 100f., 105).

³) *Wiberg*: Alm. Dansk Præstehistorie II (1870), 574.

⁴) Uddrag af Biskop *Jens Bircherods* Dagbøger (Personalhistorisk Tidsskrift 9. R. II, 156). Desværre opgiver Bircherod ikke Kirsten Jensdatters (Hans Kyse's Hustrus) Alder, og Ramløse Sogns Kirkebog fra det paa gældende Aar er gaaet tabt.

Jeg benytter Lejligheden til at takke Overarkivar Dr. theol. *Bjørn Kornerup* for Henvisning til personalhistorisk Litteratur.